

Izjaja vsak dan razen nedelj in praznikov.
Issued daily except Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredništvo in upravništvo
prosveta: 2657 So.
Lawndale Ave.
Office of Publication:
2657 So. Lawndale Ave.
Telephone Lawndale 4635

LETO—YEAR XVI. Cena lista je 65.00. Entered as second-class matter January 23, 1916, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. Chicago, Ill., torek, 30. januarja (Jan. 30), 1923. Subscription \$5.00 Yearly. STEV.—NUMBER 25. Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

OBDOBA IN OBRAMBA FRANCIJE V SENATU.

SENATOR OWEN OBDOJA IN VAZLJO NEMČIJE KOT SEJANJE ZMAJEVIH ZOB.

Senator Reed je pa zagovarjal Francijo.

Washington, D. C. — V senatu se je odvijala debata, ki kaže, da senatorji ne sodijo enako o invaziji Nemčije po Francijo.

Senator Owen, demokrat iz Oklahome, je povdarjal, da invazija Nemčije po francoski armadi ne bo dobila v Ameriki moralne podpore, ker Amerika vidi v invaziji sejanje zmajevih zob, poostreje sovrastva med nemškimi in francoskim ljudstvom. Ravnotako se bo sovrastvo med onimi, ki simpatizirajo s Francijo in Nemčijo povečalo. Tako se razdeljuje svet v dva nasprotna tabora, konec konca pa bo, da se spelira zopet na oboroženo vojaško silo.

Memil je, da se naj po njegovem mnenju Amerika pridruži drugim velikim narodom, da se Francija odvrne od invazije po principih lige narodov in da se ji da garancija do njene odškodnine, toda le pod pogojem, da se odreče invaziji.

Odgovarjal mu je senator Reed iz Pennsilvanije. Povdarjal je, da je krivda na strani Nemčije in da Nemčija nima namena plačati odškodnine.

Zdi se, da se bodo take debate rekrtirale ponavljale, ki pa gotovo ne bodo prispevale k rešitvi zamotanega evropskega položaja, sodijo nekateri političarji, ampak bodo zopet razplamtele strasti. Take razprave so podobne priličju olja v ogenj. Zaradi tega ne morejo biti koristne miru.

PRAVICA IN SVOBODA ZA DE LAVSTVO NA PORTORIKU.

To zahtevata kongresnik Maloney in senator Brookhart.

Washington, D. C. — Kongresnik Maloney iz Massachusettsa in senator Brookhart iz Iowe zahtevata v resoluciji, predloženi kongresni zbornici in kongresnemu senatu, pravico in svobodo za delavce na Portoriku.

Maloney in Brookhart sta republikanec in onadva zahtevata, da se sedanja republikanska stranka, postojeca na Portoriku, preide po kongresni komisiji, obstoječi iz treh članov kongresne zbornice in treh članov kongresnega senata.

Rezolucija omenja žalosten in obupen položaj delavske mase na Portoriku, ki so ga ustvarili bogati zemljiščni posestniki, kateri niti ne prebivajo na otoku. Rezolucija omenja, da so davki krivično razdeljeni in da uradniki ne postopajo v skladu s sestrskimi delavci.

Ako bo resolucija sprejeta, tedaj odrine komisija po marcu na otok, da tam na mestu preišče razmere.

Zastopniki strokovno organizirane delavstva na Portoriku in v Združenih državah se strinjajo s Brookhart Maloneyjevo resolucijo. Pričakujejo pa opozicijo v senatu. Rezolucija je bila odkazana odesku za otoške zadeve, katerega član je senator New. Ako ima administracija kaj prikriti, tedaj ji bo žentleman iz Indiane gotovo nasprotoval.

VOJNI TAJNIK ZA VELIKO ARMADO.

Washington, D. C. (Federated Press.) — Vojni tajnik Weeks protestira proti zbornični predložitvi, ki določa, da mora vojni departament prepovedati rekrutiranje mladeničev, ki še niso dopolnili 21. leta, brez dovoljenja staršev. Weeks pravi, da 38 odstotkov rekrutov, ki se danes sprejemajo v armado, manj kot 21 let starih in ta predloga bi zelo zmanjšala armado. Weeks je posredno priznal, da armada obstoji v velikem delu iz mladih beguncev, ki uidejo z doma in stopijo v armado brez dovoljenja njih staršev.

CENZORJI FILMOV ŠČITILJO KUKLUKSOVCE IN DRU. GE NAZADNJAKE.

Cleveland, O. — (Feder. Press.)

Cenzorji filmov v Ohio, ki operirajo v območju državnega oddelka za prosveto, so zadnje dni ukazali izrezati iz filmov naslove, ki se tičejo kuklukskovskih umorov v Mer Rougeju, La. Dalje so veleli izrezati sledeči stavek v besedilu pred sliko, ki prikazuje odhod ameriških čet iz Nemčije: "Vojaški bi bili lahko že davno doma, toda v Washingtonu ni bilo nikogar, ki bi bil vedel, kje so."

KAKŠNI PRIJATELJI FARMARJA SO BANKIRJI.

POSODITI NE MARAJO DE NARJA ZA PODKREPITEV ZA DRUŽNEGA GIBANJA.

Posledica te nagajivosti je, da farmarji ustanove zadržna finančna podjetja.

New York, N. Y. — Hladnost, kakršno je prikazovala vlada na pram gibanju za ustanovitev združnih trgov, povzroči mogoče, da farmarji ustanove svoje zadržne banke. Tako sodi John Howard, predsednik Ameriške farmske birojske federacije, kateremu je precej dobro znano, kako farmarji sodijo o tej hladnosti. Svojo izjavo je tudi napravil napram mogočnim finančnim interesom, kar kaže, da je resna in da pokazuje položaj takšen, kakršen je, in da njegova izjava ni samo navadna poteza v interesu farmarjev.

Howard nadaljuje, da farmarji zahtevajo, da vlada podvzame akcije, da se ustanove zadržne banke, ker banke ne morejo posoditi potrebnega denarja.

"Dogodilo se je," pravi Howard, "da so ti lokalni bankirji, ko so se odrekli posoditi denar, spremenili svoje mišljenje, in so posodili denar, ko so se zadržne že obrnile na vojno finančno korporacijo in so odkrile, da imajo banke dosti denarja."

"Tako postopanje pa lahko farmarji tolmačijo le na ta način, da bankirji namenoma poizkušajo uničiti zadržne organizacije. Ako kongres ničesar ne stori v tem oziru, ne bom nič razočaran, ako se ustvari gibanje za ustanovitev velike zadržne banke ali pa več bank, katere bodo lastnina farmarjev. Ustanovljene bodo z namenom, da bodo farmarji lahko dobili posojila."

Howard je dalje izjavil, da so zadržne farme tako potrebne za farmarje kot tržne zadržne. Povdarjal je, da se bodo farmarji obrnili na razne legislature že v bližnji bodočnosti, da sprejmejo postavbe, po katerih bo mogoče ustanoviti zadržne banke, katerih bodo deležni dobička upniki in delavniki.

Farmarji se probujajo in spoznavajo, je rekel Howard, da se borza in druge podobne naprave trudijo, da ne postane Društvo žitnih pridelovalcev v Združenih državah član borze ali enakih ustanov. To se zgodi, da ovirajo društvo v njegovih funkcijah. Howard meni, da so te bizniške organizacije spoznale, da lahko postavijo farmar sam svoje produkt na trg, da jih kupi konzument.

"REGULARNI" REPUBLIKA NEC APELIRA ZA POMI LOŠENJE POLITIČNIH JETNIKOV.

New York, N. Y. — Charles Nagel, "regularni" republikanec in delavski tajnik ob času Taftovega predsednikovanja, je apeliral, da se pomilostijo politični jetniki, oziroma člani organizacije I. W. W. V svoji izjavi na skupni pomilostilski odbor pravi, da ni pomilostilski odbor pravi, da je prepričan, da se ravna pametno in pravično, ako se politični jetniki pomilostijo. Poleg povdarja tudi, da so obsodbe sonele obprečanju obsegu na takih obsojnih, katere je zvezno apelno sodišče ertalo.

Svoj apel pa zaključuje, da so bili politični jetniki obsojeni ob času razburjenja, kar je onemogočilo nepristransko sodbo.

V J. KAROLINI BODO GA RALI PO 55 UR V TEDNU.

OTROKOM POD 14 LETOM JE PREPOVEDANO DELO V PREDILNICAH.

Ampak otroci nad 14 letom bodo izkoriščani kot odrasli delavci.

Columbia, S. C. — Zakon v Južni Karolini določa, da se dela v vseh predilnicah in tkalnicah po pet in petdeset ur v tednu. To pomeni, da bodo delavci v teh tovarnah delali po deset ur dnevno skozi pet dni v tednu in soboto pa pet ur dopoldne.

Otrokom pod 14 letom je prepovedano delati v tovarnah, otrokom med 14 in 16 letom obojega spola je dovoljeno delati, ako jim tako dovolijo njih starši ali varuhi. Le nočno delo je prepovedano za otroke. Z drugimi besedami to pomeni, da bodo lahko izkoriščali otroke med 14 in 16 letom po pet in petdeset ur v tednu, ako v tako izkoriščanje privoli starši ali varuhi otrok.

V predilnicah in tkalnicah dela 61,000 delavcev in delavk in med njimi je 2,443 otrok v starosti med 14 in 16 letom. Deset let nazaj je delalo v teh tovarnah še 3,600 otrok pod 14 letom. Pred letom 1911 so pa hodili v te tovarne še otroci pod 12 letom.

Počasi popuščajo tekstilni baroni od izkoriščanja otrok, kajti že v letu 1916 je bilo prepovedano delati otrokom pod 14 letom v teh tovarnah.

Tovarnarji hvalijo tovarne, da so opremljene z vsemi sanitarnimi napravami in da je v njih prijetno delati. Kljub takim izjavam se pa domaga še niso šene in otroci tovarnarjev prijavili, da so pri volji opravljati tako delo v teh tovarnah kot otroci delavcev.

Med tem zakonom in federalno postavbo za varstvo otrok je velika razlika. Federalni zakon, ki je bil proglašen neustavim, je določal osemurni delavnik za otroke do 16 leta. Dovoljeno je bilo otrokom med 14 in 16 letom delati le osem in štirideset ur v tednu.

Biznismani in tovarnarji, ki imajo dobiček od otroškega dela, izjavljajo, da delo v teh tovarnah ni naporno in zaradi tega lahko delajo otroci med 14 in 16 letom po pet in petdeset ur v tednu. Take izjave le pokazuje, da so tovarnarji in biznismani za izkoriščanje otrok med 14 in 16 letom in da jih ni prav nič sram prejemati dobička od dela, ki ga izvrše drobni otroški prsti.

GOMPERSE OBDOJA LINČANJE V ARKANASU.

Washington, D. C. — Samuel Gompers, predsednik Ameriške delavske federacije, pravi v svojem komentarju, v katerem kritizira linčanje organiziranega delavstva v Arkanasu:

"Fakti o drhalskem nasilju, prilaistvi municipalne avtoritete in ustrahovanju so danes zanešeni v javni zapisnik. Pravilno ustanovljena vlada v državi Arkanasu lahko opere sebe, ako pravično in hitro kaznuje one, ki so zakrivali najhujša grozodejstva našega časa. Kjer postoji sovrastvo do delavstva v taki meri, je popolnoma pravilno, ako ustavno ustanovljena oblast izvrši svojo dolžnost, kadar se razvije tak položaj, kot zdaj."

TRI BANKE SO ŠLE.

Oklahoma City, Okla. — Državni komisar poroča, da so bankrotirale tri banke v oklahomskih mestih. Banke, ki so bankrotirale so: Prva narodna banka v Kiowi, Farmarska državna banka v Gagu in Fossova državna banka v Fossu.

POREDNOST JE ZARTEVALA TRI OLOVNEKA ŽIVLJENJA.

West Palm Beach, Fla. — V taborišču deških sledosledcev je poroden deček izstrelil svoj samokres v torbo, v kateri je bil dinamit in je visela na drevesu. Takoj je nastala silna razstrelba, ki je ubila tri dečke in pet pa ranila.

BOLGARIJA PONUJA ZAVEZ NIKOM TRUPLJA KOT OD ŠKODNINO.

Sofija, 29. jan. — Predsednik vlade Stambulski je v satiričnem govoru v parlamentu dejal, da zavezniki lahko vzamejo mrtva trupla voditeljev buržoaznih strank, ako hočejo na vsak način imeti odškodnino, katere Bolgarija ne more plačati. Stambulski ni imenoval nikogar, nedvomno pa je mislil na bivše ministre, ki so zdaj v zaporu, ko je govoril o truplih buržoaznih voditeljev, ki so poglani Bolgarijo v vojno.

VOJNA ALIJANCA MED RUSI IN TURKI?

Vlada v Angori je sklenila, da vsame Mosul s orožjem.

KONEC LOZANSKE KONFE RENCE TA TEDEN.

Pariz, 29. jan. — "Matinov" poročevalec v Belgradu javlja, opira se na vest v belgradski "Tribuni", da je jugoslovanska vlada domala iz "zanemljivih virov", da sta vlad v Moskvi in Angori podpisali vojni pakt, katerega sta sklenila Čičerin in Ismet paša v Lozani. Pogodba baje določa, da Sovjetska Rusija pošlje več divizij rdeče armade v Mezopotamijo in zapadno Tracijo v službo vojne s Veliko Britanijo.

Carigrad, 29. jan. — Velika narodna skupščina v Angori je zaključila, da Turčija mora za vsako ceno obdržati Mosul s oljnimi vrelci. V teku debate je Gla bej rekel: "Angleži najdejo izkopane grobove v Mosul, ako pridejo tja s svojimi četami. Angleška mornarica ne more pluti po suhem."

Mustafa Kemal paša, ki se nahaja v Carigradu, je bil večeraj nenadoma poklican nazaj v Angoro. Predno je Kemal odšel, je obiskal grob svoje matere, ki je umrla zadnji teden, in prisegel pri njenem grobu, da ne odloži prej ročja, dokler ne bo njegova domovina neodvisna in svobodna.

Angleži so poslali več svežih polkov vojaštva in množino letal v Mezopotamijo. Adnan bej, turški guverner v Carigradu je dejal, da je vojna neizogibna, ako se konferenca v Lozani razbije. Turške čete bodo takoj prekorčile mejo mosulskega okrožja.

Lausanne, 29. jan. — Turki in Angleži so tako daleč narazen, da so tudi največji optimisti obupali nad uspehom mirovne konference, ki bo nedvomno končana ta teden.

POBOJNŠKA DRHAL V AR KANASU SE JE VOZILA V IZREDNEM VLAKU.

Tako obtožujejo železničarji.

Cleveland, O. — D. B. Robertson, predsednik Bratovščine železniških kurjačev, izjavlja, da se je pobjonška drhal, ki je napadla stavkarje in enega linčala, vozila v izrednem vlakom na missourski in severoarkansski železnici.

Robertson se je obrnil na guvernerja v Arkanasu in zahteval, da se uvede popolna in nepristranska preiskava. Dognati je treba drhalce, ki so linčali nekega stavkarja in druge bčali in izgnali. Ravno tako zahteva preiskavo proti "mečanskemu komiteju", ki je vodil divjo gonjo proti stavkarjem.

DEUŽINSKA DRAMA.

Chicago, Ill. — August Barillo, star 36 let, se je spri s svojo 33-letno ženo Stelo in materjo treh otrok. Zahteval je, da preneha delati v mestu in da ostane doma. Beseda je dala besedo, kajti August je bil ljubosumen kot Turak. V jezi je potegnil samokres in je oddal vpiho strel na svojo ženo, na to je pa sebi pogljal kroglo v srce. Ženo so prepeljali v bolnišnico in zdravniki dvomijo, da okreva.

VERNE.

Chicago in okolice: V sredo nestalno in mrzlo. Vzhodni vetrovi. Temperatura v zadnjih 24 urah: najvišja 34, najnižja 30. Sonce izide ob 7.06, zaide ob 5.01.

FRANCIJA OKUPIRA NO VA NEMŠKA MESTA.

Ruhrska dolina je v železnem obroču blokade, drugače je položaj nespremenjen.

"RUHRSKA DRŽAVA" PRI HAJA?

Berlin, 29. jan. — Danes poročajo, da je nemška vlada prejela iztise tiskanih plakatov, katere Francozi dele med ljudstvo v Ruhru in v pokrajinah ob Reni. Na plakatih je proklamacija "Ruhrske republike", ki se ustanovi 1. februarja.

Pariz, 29. jan. — Francoska vlada se je odločila za raztegnitev okupacije na druga nemška mesta zunaj Ruhrja. General Weygand, ki je v soboto prišel v Pariz s ministrom za javna dela Letroquerjem vred, se je snoči odpeljal nazaj v Ruhr. Weygand je konferiral s maršalom Fochom, Polcarejem in predsednikom Millerandom. Kakor poročajo, ima general Weygand povelja, da okupira železnika središča Wesel, Hamm, Hagen, Elberfeld in Barmen, ako se bo nadaljevala stavka nemških železničarjev v Ruhru.

Francozi operirajo železnice kolikor jih rabijo za premikanje vojaških čet in armadnega materiala. Dobili so nekaj prostovoljcev iz Francije, ki se pa slabo razumejo iz Francije, ki se pa slabo razumejo na sistem nemških železnice. V zadnjih dveh dneh so Francozi imeli osem nesreč na železnicah.

Nalija ne dobi več premoga.

Izvoz nemškega premoga v Italijo je prenehal v zadnjih 48 urah. Mussolini je takoj poslal protest. Železnarke in jeklarke industrije v Italiji so popolnoma odvisne od nemškega premoga in koksa.

Francoška vlada je protestirala pri angleški vladi proti prodavnju premoga Nemcem, toda Anglija se najbrž ne bo zmenila za protest.

Ruhr blokadiran; nemiri se nadaljujejo.

Essen, 29. jan. — Železniški promet, zlasti kar se tiče tovora in civilnih pasažirjev, popolnoma počiva v ruhrske dolini. Iz Francije došli železničarji poskušajo operirati vojaške vlake.

Blokada Ruhrja je danes popolna. Francoske čete so zasedle vse prehodne postojanke na železnicah in ob vodah. Nove čete s topovi, oklopnimi avtomobili in tanki vred dohajajo neprestano.

Na drugi strani so Nemci podvojili pasivno resistenco. Sabotaža na železnicah je vedno večja. Včeraj so zastavkali železničarji v Coblenzu; Trevisu, Bochumu in Kolinu. Strojniki v Coblenzu in Kolinu so pokvarili plošče za obranjanje lokomotiv in zaklenili lokomotive; s tem so preprečili prehod francoskih čet skozi omenjena mesta. Telefonska komunikacija je bila tudi pretrgana.

Nemški trgovci v okupiranih mestih so pričeli s splošnim bojkotom proti francoskim vojakom in proti tujcem sploh. Protifrancoške demonstracije so se večeraj nadaljevale na vsem levem bregu Rene; največje so bile v Bonn, kjer so demonstrirali dijaki. Demonstracije so večidel nacionalistične in večkrat pride do konfliktov med monarhisti in komunisti.

V Aix-la-Chapelleu je bilo v zadnjih par nočeh oddanih več strel in francoske in belgijske straže iz zasede. Vojaški poveljniki je takoj razglasil obsešno stanje v mestu.

Anglija protestira?

Pariz, 29. jan. — V Parizu se je razširila vest, da je Anglija poslala francoski vladi uradni protest proti odrezanju Ruhrja od Nemčije.

Iz Coblenza poročajo, da je zavezniška komisija v okupiranem Porenju izguala do danes 81 nemških carinskih in gozdarskih uradnikov, ki se nebejo pokorili odredbam Francozov; več sto drugih uradnikov s družinami vred bo izgnanih v prihodnjih par dneh. Glasilo komunistične stranke "L'Humanite" obtožuje francosko vlado, da se je zato polastila ruhrske doline, da bo mogla s po-

KAKŠNO STALIŠČE ZAVZE MAJO FRANCOŠKI SOCIA LISTI?

London, 29. jan. — Danes je bila otvorjena konferenca poslancev Delavske stranke, ki je bila sklicana zaradi položaja v Ruhru. Poslanci zaradi programa, po katerem se bodo ravnali napram vladi v tej zadevi. Nekateri delavski voditelji zahtevajo svetovno mirovno konferenco za revizijo versajlske pogodbe. Arthur Henderson, ki seje vrnil iz Pariza, pravi, da se francoski socialisti še niso odločili za nobeno akcijo glede okupacije Ruhrja.

FRANCOZI OTVORILI 25 BORDELOV V RUHRU.

Delavci v Nemčiji posvarjeni, da se morajo čuvati šovinizma.

ZAMORSKE ČETE V RUHRU.

Berlin, 29. jan. — Voditelji združene socialistične stranke v Nemčiji so objavili apel na delavce v okupiranih krajih in drugod, naj se ne dajo zapeljati v nacionalizem in šovinizem kakor se je to zgodilo na časa zadnje vojne. Socialisti ne smejo nikjer sodelovati pri demonstracijah, pri katerih se hujkajo mase na guerilske vojne proti Francozom in pri katerih se prepevajo nacionalistične in kajzeristične himne.

Nemška vlada je izdala sledeče uradno poročilo o položaju v okupiranem Ruhru:

V Bottropu so dospeli črnokofne čete.

Francozi so rekvirirali 25 odstotkov krajevne zaloge mesa v Essen in drugih mestih. S temi rekviziranimi mlačijo Francozi silni odpor ljudstva, ko bo strdal.

General Degoutte je odredil, da se v novookupiranih krajih odpre petindvajset bordelov za francoske vojake. Odredba podrobno nalaga, kaka mora biti oprema v bordelih, kake cene morajo biti za prostitutke, katere šenske je treba izbrati za ta posel itd.

Francozi so udrili v podružnice državne banke v Dortmundu in zaplenili 750 milijonov mark v papirju.

Navedenih je še mnogo drugih incidentov.

Nemška vlada se zanaša na patrijotizem industrijskih magnatov in delavcev v Ruhru, da vztrajajo v pasivni resistenci.

močjo nemškega koksa in kemičnih izdelovati strupene pline v bojne svrhe. List piše, da je maršal Foch rekel, da Francija mora imeti nemški koks v Ruhru, ako hoče nadkriliti Nemčijo v izdelovanju strupenih plinov.

Bavarski fašisti odločili puš.

Berlin, 29. jan. — Bavarski fašisti so kljub obsednemu stanju priredili večeraj dvanajst shodov, ki pa so bili povsem mirni. Adolf Hitler, bavarski Mussolini, je na shodih grmel proti marksizmu, fašisti so sprejeli resolucijo zahtevajoč anuliranje versajlske mirovne pogodbe.

Poincare noče posredovanja od lige narodov.

Pariz, 29. jan. — Poincare je obvestil Švedsko, da Francija ne bo sprejela nikakršnega posredovanja od sveta lige narodov z ozirom na krizo v Ruhru. Predsednik švedske vlade Hjalmar Branting je pred nekaj dnevi informiral Francijo, da iniciatira tozadevni predlog na seji sveta lige narodov, ki se odpre danes v Parizu. Poincare odgovarja, da vprašanje okupacije Ruhrja ne spada v območje lige.

LARKINU SO PREPOVEDALI ŠKODE.

Providence, R. I. — Policija je tukaj prepovedala shod delavcev, na katerem je imel govoriti Jim Larkin, irski komunistični voditelj, katerega je guverner Smith izpustil iz ječe. Ko so prireditelji shoda iskali drugo dvorano, je policija ukazala lastniku, da mora dvorano zapreti.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) \$5.00 na leto, \$2.50 na pol leta in \$1.25 na tri mesece; Chicago \$6.50 na leto, \$3.25 na pol leta, \$1.65 na tri mesece, in za inozemstvo \$8.00.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

"PROSVETA"

2657-59 So. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society.

Owned by the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$5 per year; Chicago \$6.50, and foreign countries \$8.00 per year.

"MEMBER OF THE FEDERATED PRESS"

Datum v oklepaju n. pr. (Dec. 31-23) poleg vsakega imena na naslova pomeni da vam je s tem dnem potekla naročnina. Poslovite jo pravočasno, da se vam ne ustavi list.

MANEVR NAJBOLJ PROFITALAČNIH PODJETNIKOV SE NI OBNESEL.

Premogovniški podjetniki se dele v dve skupini. Ena je bila izredno lačna profitov, druga je imela že pogodbo za dobavo premoga za določen čas. Prva bi rada zavlekla pogajanje zaradi pogodbe, drugi je bilo veliko lažje na tem, da se sklene pogodba in se ne ustavi produkcija premoga. Prva skupina je po izjavi odbornikov rudarske organizacije producirala okoli štiri milijone ton premoga na teden.

Prvi skupini podjetnikov je šlo za to, da ustvari strah v javnosti, da pride spomladi po prvem aprilu zopet do rudarske stavke. Ako se ji to posreči, tedaj bodo pričela prihajati naročila in mogoče bo podražiti premog pri toni saj za petdeset centov. Ako se to izvrši, imajo ti podjetniki dva milijona dolarjev profita na teden.

Ta skupina je imela precejšen vpliv na poročila, ki so odhajala v časnike. Skoraj vsaki teden je zagledala po enkrat beli dan vest, ki je pripovedovala, da med podjetniki in zastopniki rudarjev ne pride do sporazuma. Vmes je pa semintje bila razposiljena vest, da postojajo upi, da se sklene nova pogodba med podjetniki in zastopniki rudarjev, ki kopljejo mehki premog. Nič določnega ni bilo povedanega. Kljub temu se pa javnost ni dala ostrašiti. Naročila na premog niso prihaja v večjem številu, pa tudi v množini premoga se niso povečala. Neki podjetnik, ki ima svoje rudnike pri Springfieldu, Ill., je celo znižal ceno pri toni premoga za petdeset centov, kar je pričalo jasno kot beli dan, da "blu" profitalačne podjetniške skupine ne vleče. To potrjuje tudi izjava podjetnika, ki je znižal ceno. Rekel je, da je znižal ceno, da se pomnože naročila na premog in da ne bo treba prenehati z delom v rudniku.

Pametnejši podjetniki so se dobro zavedali, ako se ne sklene nova pogodba, da napeljejo le vodo na mlin tistih, ki zagovarjajo nacionalizacijo premogovnikov. Agitacija za nacionalizacijo premogovnikov bi dobila izredno veliko podporo in postala bi glavno vprašanje v predsedniški volilni kampanji. In tako so ti podjetniki pritiskali, da je morala prva skupina podjetnikov odnehati s svojo zavlačevalno taktiko in ugrizniti v kisló jabolko.

Pogodba je bila sklenjena za premogovišča v državah Illinois, Indiana in Ohio. Ta pogodba se porabi kot podlaga za sklenitev pogodbe za sosedna premogovišča, na katerih kopljejo mehki premog. Manevr najboljši profitalačnih premogovniških podjetnikov se je za enkrat izjavil. Mogoče zdaj poskusijo svojo srečo na drug način, kajti ljudje, ki so preveč zaljubljeni v velik profit, neredi odnehajo od svojega namena. Prihodnost kmalu pove, ako so ti podjetniki opustili vsak nadaljnji odpor in so sprejeli, ker so sprejeti morali, ker so bile okolščine proti njim.

ZAKAJ KONZUMENT PLAČUJE PREMOG PO ODERUŠKI CENI IN ZAKAJ PRITISKAJO NA RUDARJA, DA NAJ DELA NAPOL ZASTONJ?

Čudno vprašanje, kajne? Marsikomu se zdi težko odgovoriti nanj. Saj imamo zdaj celo posebno komisijo, ki naj ravno o teh vprašanjih dožene fakte.

Precej faktov ravno o teh vprašanjih leži na dlani. Ali križ je, da jih včas ne vidijo tisti, ki bi jih morali videti prvi in taka vprašanja bi se reševala veliko lažje in hitreje.

Delaware, Lackawana & Western Coal kompanija je izdala svoje finančno poročilo. Seveda ga ni izdala zaradi tega, da bi odgovarjala na zgoraj zastavljena vprašanja. Pri objavljenju so jo vodili popolnoma bizniški nameni, ki pa niso identični z željami konzumentov in potrebami rudarjev.

To poročilo pove, da je družba razdelila 40-odstotno dividendo in da je povečala svojo glavnico od štiri na šestnajst milijonov dolarjev.

Ta masna dividenda in povišanje glavnice kar za dvanajst milijonov dolarjev, menda že govori precej jasno, zakaj konzument plačuje premog po oderuških cenah, od rudarja se pa zahteva, da naj dela napol zastonj.

Pregledati je treba računske knjige premogovniških podjetnikov in fakti so tukaj, ki bodo govorili, da je skrajni čas, da se nacionalizira premogovniška industrija. Ako ljudstvo izve za te fakte, bo tako glasno zahtevalo nacionaliziranje rudnikov, da bo kongres resno pričel reševati to zahtevo.

JAVNA GOVORNICA.

Glasovi članov S. N. P. J. in čitateljev Prosvete.

Na potu. — Kam pa tako naglo! V Chicago! — Zapustil sem pelinovo deželo dne 25. t. m., kar moram reči, da mi ni po volji. Pa, ker tam ni bilo kruha, je paš treba s trebuhom za kruhom. Tako se mi je pripetilo, da sem moral iti s slabim upanjem, da bo morda že oni dal srečo, ki ga ne vidimo. Tlanj se je sicer že maral, kdo zanesel, a jaz se ne zanesem veliko, če se je pa neštetokrat že pokazalo, da se nanj ne moremo zanesiti. Bom pa enkrat poskusil brez upanja nanj.

Ko to pišem, je naš vlak ravno pridiral v Južno Dakoto, to je v petek ob 10. uri dopoldne. Razgled na deželo se vrsti in ponavlja zaporedoma. Pokrajina je lepa za kmetijo in zemlja primerna za obdelavo.

Videl sem mesto Backer v Montani, prijazno farmersko mesto, kjer je ubogi rojak John Supán našel svojo srečo v neoreči.

Minnesota je mirna dežela. Če bi jo sodil po njenih ledenih vetrovih, bi jo primerjal deželam v obližju severnega tečaja, snega pa imajo tam ravno toliko kot v deželi, iz katere prihajam. Drugače pa je radi kmetij v Minnesoti ter v Južni Dakoti kakor pa v Montani. Farmer bo dobil v Minnesoti in Dakoti dosti sladkejši "home sweet home", lepše livade in lepše travnike kot pa v Montani.

Appletown je mesto v Južni Dakoti, ki v resnici zasluži to ime. Po slovensko bi se reklo "mesto jabolčan" in če bi ga bilo treba kstiti, bi mu v resnici ne dal drugega imena. Celi gozdovi jabolčnih dreves so tam, skozi katere drvi vlak z vso naglico in hiti dalje in dalje. Bližam se Minneapolisu in St. Paulu, Minn. Veliki mesti! Kdor je bil tam, že ve, da je St. Paul okajeno mesto. Dim se neprestano vali iz tovarn in tamni itak črna mestna poslopja. Tam stanujejo paš delavci, zato ni treba, da bi imeli svež zrak iz čista poslopja, saj delavci iz tovarn so itak navajeni dimu. Drugače pa je v Minneapolisu. To je pa čisto mesto, kajti tam je dom Sawage Co., za kakršno se spodobi, da je vse čisto, ulice pomene, da se kdo ne spodtakne ob papiarno smet na tlaku.

Ker sem že blizu, bi šel pogledat Milwaukee, toda to pustim rajše za drugič; bom rajše več ogledal v Chicago kjer sem že bil. O tam sicer ne vem, kam me bo nagnal veter, šel bom tja, kamor bo pihal ugodnejše. Je pa tako za uboga proletarca, da mora iti tja, kjer dobi kaj poštenega za služko.

Naš vlak št. 18 še precej dobro pih, kar ni v navadi pri sedanjih uredih, vseeno je precej dolgočasno. Dobro je to, da se mi na celi črti ni treba prestavljati, kar drugače rado pride na tako dolgi poti.

Po svojem odhodu iz dežele polina se moram v vsakem odru lepo zahvaliti družini Val. Kobal. Rojak mi je pri odhodu šel prav po brateko na roko. Hvala mu za pristni "luné", ki je izborni pristojal na potu do Chicago. Pozdruavljam vse znance, zlasti pa Val. Kobala in njegovo družino. — Franco.

SLIKE IZ NASELBIN.

North Chicago, Ill. — Minilo je že skoraj mesec dni, odkar je bila v naši naselbin Waukegan in North Chicago prirejena veselica slovenskega Sokola s običajnim programom, predstavljanjem starega in novega leta dne 31. decembra zvečer. Toliko obširna se ni bilo zbrana na nobeni sokolski veselici, odkar društvo obstoji, kar je dokaz, da slovensko občinstvo priznava, da društvo Sokol ne deluje samo v korist društvene blaginje svojih članov, temveč v korist cele naselbine sploh. Sokolski in sokolinski telovadni odsek s deškimi in dekliškim naraščanjem so pridobili društvu naklonjenost od strani slovenskega občinstva. Želeli je, da bi val slovenski stariši pokljali svojo mladino k telovadbi. Marsikdo morda misli, da je telesna vzgoja nepotrebna, toda tak ne na nepravem prepričanju.

Če bi hotel opisovati v tem vprašanju, bi se dopis preveč zavlekel. Dobro bi bilo, da bi se vršilo kako predavanje o tem vprašanju, v čemur je dolžnost sokolskega telovadnega odseka.

Da se je moj dopis tako zakasnil, se lahko opravičim iz popolnoma pravilnega stališča, kajti kot starosta slovenskega Sokola sem vršil svoj posel in dolžnosti za napredek in dobrobit društva in članov kakor za mladinski oddelek. Pri oddaji moje uradniške službe na januarski seji sem se namenil, kar smatram tudi za mojo dolžnost, da se zahvalim slovenskemu občinstvu iz slovenske naselbine, ki se je udeležilo veselice dne 31. decembra 1922. S tem ste pokazali svojo naklonjenost in pripomogli do dobrega uspeha; ravnotako vam vsem slovenskim starišem, ki pošljate svojo mladino k telovadbi, kajti brez vas in vaše mladine ne moremo pričakovati nikakega napredka. Zahvaljujem se nadalje vsem sokolom in sokolicam za delovanje v preteklem letu in v prihodnosti, da se zavedate, kaj je vaša dolžnost v tekočem letu. Držite se pravih sokolskih načel in delujte kot pravi bratje — sokoli in sestre — sokolice. Zahvaliti se moram nadalje bratu Antonu Venceljnu iz Chicago, ki je poštvalno podučeval in se trudil kot učitelj telovadbe za naše telovadce in telovadke. Ključem mu krepki: Na zdar!

Cenjenim čitateljem Prosvete in vsem rojakom in rojakinjam iz bližnjih naselbin kot iz Waukegana in North Chicago moram namigniti, da telovadni odsek slovenskega Sokola v Waukeganu, Ill., priredi veliko tekmo v metanju za svetovno prvenstvo v veliki dvorani Slovenskega narodnega doma. To se bo vršilo v soboto zvečer dne 3. februarja in prične ob pol osmih. Na tej tekmi boste videli najboljšie metalece iz Amerike. Nastopili bodo: Tom Ralovic, Chas. Peterson, John Opeka in Anton Svete; njih nasprotniki pa so: Jim Haword, Geo. Schuller, Young Kilons in J. Swerk. Voditelj in razsodnik tekme bo bivši slovenski zmagovalec Anton Vencelj iz Chicago.

Imel bi obširno razložiti o gori navedenih telovadcih, a mi prostor ne dopušča. Želim le toliko, da bi slovensko občinstvo iz sosednjih naselbin Waukegan in North Chicago prišlo brez izjeme in se zanimalo za to tekmo, pri kateri bosta nastopila tudi dva naša rojaka iz North Chicago. Čisti prebitek od tekme je namenjen mladinskemu naraščanju telovadnega odseka.

Vsem, katerim je pri srcu telesna vzgoja, ključem: Na zdar! Čitateljem Prosvete pa zanimanje za list v letu 1923. — M. O. Waršek, član.

Koruzna, največji ameriški poljedelski pridelek.

New York, N. Y. (Jugoslovanski oddelek F. L. I. S.) — Koruzna je čisto ameriški pridelek in pravem pomenu besede, kajti svet pred odkritjem Amerike ni poznal koruze. Dandanes pa je koruzna vevaležen del letine mnogih dežel, in pridelek koruze po vsem svetu je enak pridelku vsakega drugega žita. V Združenih državah je koruzna prvi in največji poljedelski pridelek. Združene države pridelujejo nič manj kot tri četrtine vse koruzne letine celoga sveta. Koruzna raste v vsaki državi Unije, ali, da je ista tako izredno važen in značilen ameriški izdelek, je pripisati četvi v takozvani koruzni prog (corn belt), onemu podolgastemu pasu rodovitne zemlje, ki se razteza iz države Ohio proti zapadu do reke Missourij in še čez.

Koruzna je največji pridelek v Združenih državah, toliko kar se tiče posejane površine, kolikor denarne vrednosti. Več kot tri četrtine vseh farm v Združenih državah prideluje koruzo; koruzna letina od l. 1920, ko je bila največja žetev v zgodovini, se je cenila na 2,150 milijonov dolarjev, daal so bile cene padle iz svoje višine za časa vojne. Največji konzument koruze je prašiči; prašičjereja uporablja 40 odstotkov vse koruzne letine. Konji uporabljajo 20 odst. in goveja livina 15 odst. koruznega pridelka, potem še bi prihaja uporaba koruze za človeško hrano, okoli 10 odst. letine. Koruzna, povzeta bodisi neposredno kot človeška hrana, ali posredno v obliki mesa in drugih živinskih produktov, je najvažnejši vir prehrane ameriškega ljudstva.

Daal je pridelovanje koruze v Združenih državah znatno raslo v zadnjih tridesetih letih, vendar večja zaloga koruze ni imela za posledico povečanje izvoza. Prebi-

valstvo Združenih držav je stalno raslo in več živine se krmi od leta do leta. Povečana potreba je na tak način izpila povšek na pridelku. V dobi pred vojno, od l. 1905 do 1914, je Anglija prejela približno tretjino našega izvoza koruze. Okolo šestine je šlo v Nemčijo, in postopno manjše količine v Kanado, Nizozemsko, Dansko, Belgijo, Kubo in Mehiko. Argentina je sama postala važna dežela za pridelovanje koruze; svetovna važnost Argentine kot pridelovalke koruze obstoja v njenem velikem izvozu. V dvajsetih letih, od 1900 do 1920, je Argentina izvozila skoraj dvakrat toliko koruze kot Združene države. Večina argentinske koruze gre v Evropo, kjer tekmuje s koruzo Združenih držav. Poročila vladnih preiskovalcev kažejo, da se argentinski koruzi daje prednost v Evropi in se kupuje mesto ameriške koruze, vsaj v mnogih evropskih državah. Razlog za prednost, ki se daje argentinski koruzi na Francooskem in v Belgiji, je pripisati bržkone dejstvu, da so srna argentinske koruze drobnejše in za to bolj primerna za krmo kokoši, nadalje okolišni, da je argentinska koruzna bolj sladka, valed česar je bolj ugodna za konjsko krmo in da vsebuje manj vlage, valed česar se boljše prevaža in ostane dalje v dobrem stanju. Cena baje ne igrajo nikake vloge, kajti argentinska koruzna se prodaja danes 8 do 10 centov dražje za bušel kot ameriška koruzna. Od konca vojne je prevzela na morju padla, ali naše železniške prevoznice so še vedno visoke, kar seveda stavlja argentinske poljedelce v boljji položaj nasproti konkurenci Združenih držav.

Sploh koruzna ne igra tako važne vloge v mednarodni trgovini kakor pšenica. Chicago je največja tržnica koruze na svetu. V istem smislu bi se lahko reklo, da se cena pšenice določa v Liverpoolu, a cena koruze v Chicago.

Cena koruze je jako različna. V koruzni prog je bila cena na farmi od 26 do 30 centov za bušel. Iven pasme pa je znatno višja; v Wisconsinu so plačevali celo 60 centov za bušel. Treba pa pripomniti, da se v pokrajinah, ki pridelujejo več koruze, kot jih same potrebujejo, računa cena na podlagi tržne cene manj prevoznine, dočim se v onih, ki imajo nedostatek koruze, prišteva prevoznina k tržni ceni. Cena koruze je najnižja v državah, na pr. S. Dakota, Nebraska in Iowa, ki imajo ogromen prebitek koruze in so najdalje od prostorov, kjer se koruzna potrebuje. Na drugi strani je cena koruze najvišja v takih državah, ki potrebujejo več koruze, kot je pridelujejo in so najdalje od virov zaloge, na pr. Rhode Island, Nevada in Arizona.

Cena so navadno najnižje za časa žetve. Od najnižje točke navadno v decembru, ceno postopno raste, dokler pride nova letina na trg. Tedaj cene naskakajo zopet padajo na minimum. Iz tega pa se ne sme sklepati, da se vedno izplača držati koruzo v zalogi, dokler cene dosežejo svoj vrhunec. Nasproti kasnejši višji ceni treba jemati v poštev stroške shranitve, obresti in škrodenja valed zube na viagi in škrode od strani in-sektov in miši.

Kar določa cene koruze in dobiček poljedelca, sta seveda dve dejavnici: zaloga in potreba. Zaloga je odvisna od preostanka prejšnje letine in količine tekoče letine. In tekoča letina je odvisna od posejane površine, od povprečne rodovitnosti zemlje in od vremenskih razmer. Suša in mráz povzročata velike razlike v letini od leta do leta. Bolezni in žuželke zahtevajo tudi svoj del. Kar se tiče potrebe, amo že omenili, da se skoraj 60 odstotkov koruzne letine uporablja za produkcijo mesa in mleka; radi tega že malenkostna odstotna razlika v tej smeri utegne znatno povišati potrebo po koruzi.

Koruzna letina je v veliki meri imela vpliv na na zgodovino Združenih držav. Nikakoli slika o našem narodnem življenju ne bi bila popolna, ki bi ne predstavljala koruze kot najvažnejšega faktorja našega narodnega razvoja in blagostanja. Dolgo, predno je belokofec stopil na ta tla, je bil Indijane odvisen od koruze kot najvažnejšega vira svoje hrane. Belokofec se je od njega naučil obdelovanja koruze, čim je prišel v novi svet, in prvi kolonisti bi bili pomrli, da niso takoj po svojem prihodu srečali koruzo, ki jih je hranila in vzdrževala.

V 45 minutah 110 milj je preletel s svojim zrakoplovom Michael Field v Camden, N. J.

Prednosti ameriškega državljanstva.

New York, N. Y. (Jugoslovanski oddelek F. L. I. S.) — Ameriška vlada se pridno poslužuje najmodernejšega sredstva publicitete: radiotelefona. V nedavni radio-poročnici, naturalizacijski urad delavskega departamenta tako le označuje predpise, ki jih pridobiva tujerodec, ki postane ameriški državljan potom naturalizacije, njegove odgovornosti in dolžnosti, ki si jih on nalaga ob svojem včlanjenju med ameriške državljane.

Pred vsem naturalizirani državljan bi moral imeti pri srcu dobrobit in trajnost ameriških idealov in ustanov. Ako je temu tako, potem so dolžnosti in bremena državljanstva razmeroma lahka stvar. On bi se moral popolnoma zavedati, da je on sestaven činitelj v naši veliki vladi in da ima besedo pri napravljanju zakonov za upravo te dežele. V pravem amerikanizmu je zavest poedince najvažnejši faktor, in zlato pravilo: Ravnanj z drugimi, kakor želiš, da se s teboj ravna, je polar-na zvezda.

Volitev potom glasovnice je osnovna pravica ameriškega državljanstva, in vsaka oseba, ki pridobi državljanstvo potom rojstva ali naturalizacije, bi morala smatrati volilno pravico kot največjo izmed vseh predpravil državljanstva in vporabljalji ta privilegij razumno in v najboljšo korist za domovino. Sobičnost in osebno korist treba pustiti na strani in državljanске probleme treba pazno pretresovati iz stališča vseobčne koristi za vso deželo, ne pa le koristi za posamezno deželo, občino, skupino ali posameznika.

S tem, da mu je bilo podeljeno ameriško državljanstvo, ima naturalizirani državljan vse pravice in predpise tukaj rojenega Amerikana; edina omejitev je ta, da ne more biti izvoljen za predsednika Združenih držav.

Tukaj navajamo nekoliko stvari, ki so prepovedane inozemcem in glede katerih omejitev odpade s pridobljenjem državljanstva.

Naturalizirani državljan sme voliti pri vseh mestnih in splošnih volitvah.

On sme biti izvoljen v javne urade. More biti celo izvoljen v oboje zbornici kongresa, ako je bival v deželi določeno dobo, kakor jo zahteva konstitucija.

More dobiti ameriški potni list.

More pridobiti lastninsko pravico do javnega zemljišča. To pomenja, da more dobiti od vlade komad zemlje v onih delih, ki so bili določeni za "homesteads" in potem, ko je zadoštil pogojem ugovora z vlado, dobi popolno lastninsko pravico do istega. Tudi inozemec sme začeti obdelovanje javnega zemljišča, ali, ako ne postane državljan, ne more pridobiti lastninske pravice do svojega "homesteada."

V mnogih državah so v veljavi zakoni, ki prepovedujejo inozemcem nekatere stvari, glede katerih ni prepovedi za državljane. Nekatere izmed teh prepovedanih stvari so: Nekje je prepovedano inozemcu, da bi posedoval nepremičnine, valed česar jih ne more niti; posedovati, drugje ne sme posedovati psa; ne more dobiti dovoljenja za izvrševanje nekaterih obrti; ne more biti porotnik. Vse te omejitve prestopajo, čim kdo postane ameriški državljan, in v vseh teh stvareh je naturalizirani državljan postavljen na enako stopinjo z državljanom, ki je dobil svoje pravice valed rojstva v tej zemlji.

Dečka je vprašal stric: "No Janezek, ali te dostikrat natepejo?"

"Seveda me!"

"Ali jih dobiš od očeta?"

"O, da!"

"Od mame tudi?"

"Tudi."

"In od gospodične?"

"Tudi ona me že včasih natepe."

"No, pri katerem pa gre najslabše?"

Janezek ves zmešan od stricvega vprašanja: "Pri meni."

Pet mrtvih pri požaru hotela je bilo v Pittsburghu, Pa. Vzrok požara, ki je hotel skoraj popolnoma uničil, je neznan.

All val, kakaj se tvoj deček tako rad potepa s drugimi dečki in uganja rame "porodnosti"? Odgovor na to in mnoge uganje v obnašanju otrok najdiš v knjižgi "Zakon biogenesije", katere dobiš pri Knjižnici matič ENT.

Elementi iz sloveških nikin so igrali glavno ulogo.

Žena je "vstala od smrti".
Milan, Italija. — Velika panika je zavladala med sorodniki in prijatelji, ki so se 27. t. m. zbrali, da premijo na pokopališče Marijo Matteasini, ko se je mirno naenkrat vgnil y kraty v trenotku, ko so hoteli zabiti pokrov. Duhovnik je pri pobegnil iz hšee, drugi so parveli za njim. Pozneje je zdravnik konstatiral, da žena ni bila mrtva in da bo okrevala.

London, 29. jan. — (Dob.) — Vojak in invalid, ki se je vlekkel po bergljah, je danes napadel kralja Jurja V. na železniški postaji St. Pancras, kjer je kralj s svojo ženo vred stopil iz vlaka, s katerim se je pripeljal iz Sandringhama v London. Invalid je odgnil berglje, da udari kralja, toda policija ga je pravočasno prišla in odvedla v zapor.

Tako je molil; nebo se ga je usmijilo, ter se je odprlo. Angel božji se je spustil na zemljo in je pogledal Petra Klepeca, ko je spal. V istem trenutku je zadobil Peter iznaturno mod tega angela božjega. Ko se je vzdramil, je skočil hitro na noge, razleknil se in razmahnil, nato zavričkal od radosti.

Kdor ima čresla, naj ga nabe-
na srobot, vrvice ali nit in ovi-
je okoli drevesa; to drži. Kdor
na dosti krajnikov, pa malo
revlja, naredi lahko iz njih dre-
vesu hlače, kdor ima pa dosti de-
rjarja, pa lahko drevesu naredi
hlače iz žigaste mreže.

Drevo je veliko vredno, zato

French Line

NITRA VOJNA V JUGOSLAVIJO

LA BOURDONNAIS Feb. 8
ROCHAMBEAU Feb. 18
ROUBILLON Feb. 28
CHICAGO March 8

Ispravna opoznatišta — kabine na dva, tri ali šest osob, osamljena ili zabavna vruća kuhinja. Obrednja, prostori za kupanje, gimnazij, biljarnice, odprti balkon na krovu, slatka francuska kuhinja, vino u prvoj prostoru pri obedu, godiša, glazbeni, koncertni govore brovatki iz arhivi jezika.

To je najbježijsa čista, ki prevozi Jugoslovance.

Prevelik vitez razne putnike iz prilagođenih. Vrata ali Baccina, kar si putnik iznajme.

Drugi ima svojega tolmaka, ki govori naš jezik. Ima u klubovima u Marzu i Jadranskoj u ovoj na putnike iz prilagođenih.

Na putnikima opaziti se pri vsem domaćem razgovoru ali ne na drugom jeziku.

FRENCH LINE
 112 North Dearborn St., Chicago, Ill.
 9 State Street New York

**ZA KUHANJE PIVA
DOMA**

amo v zalogi slad, hmelj, sladkor
vse druge potrebšline. Poskusite in
prepričate se, da je doma pri nas
hani vedno le najboljši in najceni-
ši. Dobiti je tudi zbirko sodov,
klenje in raznih loncev, itd.
Mi vam dostavimo naročilo po-
stalno v vse kraje.
Groceries, sladkarjem in v pro-
vine telexins dano primerno po-
st pri večjih naročilih. Pišite po
formule je na:

FRANK OGLAR,
31 Superior Avenue, Cleveland, O.

GREGOR.

MILAN PUGELJ.

KONEC.

"Lepe besede!" — je potrdil, ko sem mu jih ponovil. "Predaj se vetrom, naj srce se izvriška in najoči! Tako je! Naj se izvriška, da, in najoči! Ali jih je napisal naš človek?" — je vprašal radovedno.

"Naš, Gregor!" —
Tik mene je šel in polglasno mrmral, kakor bi samemu sebi prigovarjal: "Predaj se vetrom!" — in naprej obračal po svoje: "Izvriš kaj se, srce, izvriš kaj in najoči! — A najoči se, najoči!"

Že je videl njegov dom, čisto je že minila Gregorjeva jeza, mimo lipe sva že zavila sredi domače košenice, ko se je nenadoma odtrgala od hlebe črna senca, kakor bi odpadel od vogla dolg kos sira, pa se pričel naglo premikati kar brez ovire preko fitnih polj in detelje in utonil v koruzi.

"Kdo je?" — je vprašal Gregor, stekel naprej in jaz za njim. "Završni!" — je pojasnil sam sebi. "Organizirani! Suh je pa dolg kakor preklica!" — Obstala sva oba hkratu, Gregor globoko zasoplen valed vznemirjenosti in letanja, ja rastogoden nad ženako, ki je varala poštenjaka.

"Izpoznal sem ga!" — se je zavedal Gregor. "Zdaj smo skupaj!" —

"Konec napravi!" — sem svetoval odločno. "Se, nocoj povej doma, kako in kaj, pa naj odpravi sama s seboj!" —

Gregor je hitel dalje, pa naglo zopet obstal. "Kako?" — je šilil vame.

"Zapodi jo!" —

Naglo sva šla proti domu. Gregor je odpiral s hrupom in truden vrata, odšel v hišo na desno, a jaz sem tiptal po nerodnih stopnicah v podstrešno čimžasto, kjer sem se tisto leto nastanil. Pod mano je bilo čuti ženski jok, prepir, ropotanje in ženako klepetanje brez prenehanja prav do zore. Zjutraj pa, ko sem prišel s podstrešja v vežo, je bilo vse tiho in mrtvo. Mlada gospodinja je hodila nedeljsko oblečena po sobi in veži, spravljala skupaj veliko brašno in se ni ozirala na name, ne na Gregorja, ki je sedel v kotu na mizo, pobehnal od časa do časa s prsti po njej, napol zdelan, napol vzdihal in gledal gor nekam po zakajenem stropu. Takrat šele, ko je zadela brezbedna ženica veliko culo na glavo, je stopil naglo do vrat in jo prijel za roko.

"Pa ne hodi!" — je dejal. "Pa ne hodi!" — In zelo miren dobrohoten je bil njegov glas, pa vendar je ostal brez uspeha. Giselka je jemo iztrgala svojo roko in njegovo, pa odšla po beli cesti v široki svet.

Gregor se je vrnil v sobo, hodil je gor in dol, premišljal in se obrnil k meni. "Ti bi rad zavrelo mleko!" — se je oglašil — "pa nimava nikogar, da bi napravil ogenj in ga zavrel. Kako bom pa brez ženske pri hiši? Hišo imam, pridelaš to in ono, v kačji imah shranjena jedila, pa ti jih nima kdo pripraviti! Šram me je!" —

"Jaz zakurim!" — sem dejal, šel k ognjišču in zalgal suhe trake.

"Končal sem!" — je dodal Gregor. "Zdaj sem pa sam na svetu!" —

Po stare Nežo je poslal, pa je tako rekla, da ved ne zmore dolgo hoje in da tudi za nikakšno delo ni. Stara je in slaba, da bi jo veter podrli, če bi jo srečal na poti. Moli in smrti čaka, ki je že za vrati. Ikal je naprej in privlačil staro vdovljeno kmetico in sosednje vasi, ki se je pozneje, ko se je privadila, vedkrat napila žganja in se ob večerih opotekala po veži mimo ognjišča. Puščoba je bila doma pod tisto streho. Gregor je samotari, premišljal, posedel sam krog hiše in plačeval upnike, ki so se pojavljali, kakor bi jih prinisale sapa. Nekdanja gospodinja je napravila dolg tukaj, tam, ta mesec, oni mesec, ljudje, ki so ji posodili, so se oglašali dan za dnem, tirjali Gregorja, ki je moral biti zanje plačnik. Tudi gosposka se je oglašala. Izkazalo se je, da gospodinja ni izplačala na obresti tistega denarja, s katerim jo je posljal Gregor v mesto. Biriči so prišli, in ker ni bilo denarja, so se poslužili krave, ki je stala tik jaši.

"Več ni mogoče pomagati!" — je izpoznal Gregor, ko sva se poslavljala. "Zagospodarjeno je!" — Misli je, gledal v tla, kakor bi nedesa ikal in me vprašal: "Kako si že nekoč pravil?" In sam se je domislil in povedal. "Predaj se vetrom, vetrom se predaj!" —

Ubit je bil njegov glas, glava uklonjena, oči kalne, besede nekako prazne, brezbarvne, medle in kakor odtrgane od razboljene duše.

"Izvriška naj se srce," — je ponavljal in mrmral sam sebi, ko sem sedel še jaz na vozu in odhajal. — "Izvriška se in najoči; najoči se, najoči!" —

V.

Leta so tekla in prinašala in odnašala na svojih ramah jad in žalost in vse veselje tega sveta. Zdaj sem se mudil v domovini, zdaj se odpravljal na pot in križaril po tujini, se zopet vračal in zopet odhajal, nestalen in hrepenenju svojih mladih časov kakor list v viharju. Izmed ljudi, ki so mi bili resnično dobri in naklonjeni, sem se vzdignil kakor plaha žival, bežeča pred človekom, ki ji ponuja kruha, in hitel in vihral na tuje, kakor bi se držela za mano jata tolovajev.

Nekoč — ob času daljšega povratka je bilo — ko sem bival v manjšem kranjskem mestu, sedel baš v prijetno topli izbi tik mize in listal po nekakšnih knjigah, potrkala na vrata neznan človek, ropoče zunaj in otepa sneg od škornjev — sime je bila taka, da je ponoči pokalo drvoje po šumah, kakor bi streljal — trka torej na duri neznanec, vstopi po dolgotrajnem pripravljanju in snajenju, sname z glave poštarstvo kučmo in mi izroči premočeno brezovjako. Naglo sem jo prebral in segel v šep, da najdem par desetice in jih ponudim možu, ki je vaju napitnine čakal tik duri.

"Hudo mraz je!" — je izpregovoril. "Tri tedne je že od svečnice sem; pa še višje sveče od streh, kakor bi bila vsak dan velika maka! Hvala, gospod, Bog povrni!"

Že je hotel oditi, pa sem ga ustavil. Glas se mi je zdel znan, kakor bi slišal lastnega brata.

"Odkod pa ste vi?" — sem vprašal.

"Z Dolenjskega!" — je zavil v izgovoru. "Iz Zlatenč, onstran Škocijane!" —

"O" — se misle začudil in ga mahoma izpoznal, če je bil tudi poprej čisto obrat, zdaj je pa nosil štetinaste in rdečkaste brke pod nosom. "Gregor, Gregor! Poglej ga!" —

"Tudi jaz sem vas takoj izpoznal, pa nisem hotel drsati!" — je dejal. "Kaj je treba, da veste zame, ki sem zdaj nič na svetu. Prej je bilo drugače, prej! Samovoj gospodar sem bil, samovoj gospodar. Zdaj sem kakor kamen na cesti. Ni doma nima, nič svojega! Kamor ga brenoš, tam obleži!"

"Kar tikaj me, Gregor!" — sem mu prigovarjal. "Domaš hodi kakor včasih, pa sedi malo k meni!" —

Na stol sem ga posadil k mizi, stopil k omari in vzel iz nje steklenico dobrega vina in dva kozarca, sedel se sam nasproti njemu in natočil.

"Bog te živi!" — sem napil in trčil z njim. "Tako sem vesel!" — sem dejal odkrito — "kakor bi očeta srečal! Povej no, kako je s teboj?"

Gregor je pil in povedal najprej, da nima časa. Na pošti gospodari stara in košata babura, in kadar se on zakasni na tej ali oni poti, reči vanj s svojimi širokimi in brezobnimi usti, kakor počena krtina.

"Kaj pa si tam?" — sem vprašal.

"Za postiljona!" — je povedal. "Petindvajset goldinarjev imam na mesec, pa vsako leto doblim po eno takole kučmo!" — Pokazal jo je in obrnil, da sem jo videl notraj in zunaj.

"Kako pa s domom?" — sem bil radoveden. "Ni!" — je odvrnil. "Zagospodarili smo, zagospodarili! Vse je šlo!" —

"Kam?" — sem se zanimal.

"Gospoši v šep!" — je pojasnil. "Prodano je, župan je kupil, tisti Lukež, če se veš domisliti, ki je tresel vinakega tata za lase takrat, ko sva se midva seznanila! Dolgo je tega!" —

"Da je moralo tako priti!" — sem potohlil.

"Namenjeno!" — je sklenil Gregor. "Bojka volja in usoda! Kaj se boš z njo sporekel, z usodo, kaj se boš z njo spoprijel in jo zakotalil po tleh, da bo stoknila, ko je ne vidiš? Ni pomoči! Ne sreča pride, zaješe ti vrat, pa je moraš hoče-noče nositi po svetu. Name je pritnila še beda! Premeta zadeva, alabo je bilo! Prej, ko se nisem imel te službe in še nisem vnil pošte od tukaj v Črno močnjice — pet ur imava s konjem do tam — sem hodil okrog ljudi, pa drrs sem cepil. Po Ljubljani sem tudi nekaj časa čisto pometal, pa sem se nekoč malo zamislil med delom in potegnil nehoče in v misli zastopel nekemu gospodu po hladnih. Kregal se je na moč in zaradi njega sem bil na zadnje še ob službo. Tudi za hlapca sem služil nekaj časa. Kaj pa hočeš? Seveda bi bilo najbolje, da bi tak človek, kakor sem jaz, umrl. Ampak smrt ne pride, četudi stokrat vtakneš prste v usta pa ji v sepe zastavljaš. In tisto tudi ni, da bi si iskal pamet, lagel vanjo, pa zaklinal: Alo! Sem že gotov! Zakopljite me! — Kakopak da ni!" —

Vino mu je bilo všeč, vnovič sem mu natočil in ga šilil, naj pije.

"Pi, prijatelj!" — sem ponujal prijazno. "Pa še kaj povej! Kako pa s ženo, s Giselko?" —

"Bog vedi, Bog vedi!" — je skomiznil z ramami. "A — a — alabo je gospodinja. In čudna je bila. Tisti komedijantje, ki je bila prej pri njih, tisti so jo popačili. No — pa kar sem še dejal: čudna je bila. Človek ji hoče, kajne, dobro, ona pa ga ne razume. Ne vidi, ne izpозна, ne najde dobrote, nima tega daru božjega! Kaj hočemo!" —

"Kje pa je?" — bi bil rad izvedel.

"Enkrat!" — je pričel Gregor — "ko koži-jašim na prazni pošti, ti srečam na poti reveža, pa ga povabim k sebi. Prišede, govoriiva semintja, on o sebi, pa še jaz ravnotako. Pravi, da je pomagal in sicer kolar; govoriiva in tako izpозна, da je njemu znana Giselka, moja žena. V Gradcu je, stanevanje ima tam, pa neženjene moške ima na hrani in jim pere. Tudi njemu je prala in ga hranila. Tako mi jo je nastanko opisal, da ni mogoča goljufija!"

Utihihnil je, pa ga je vino razgrevalo in šililo besede iz njega. "He!" — je pričel rdti v koci-nasta lica in se smehljati. "Bilo je, da, dosti lepega je bilo vseeno! Ali se domislja: takole mlada in spretna, pa po hiši, pa med klopio in mizo: šviga šviga, šviga šviga!" — Dlan je dvignil in z njo kazal: "Šviga, šviga! — Vse skupaj ni čudno! V vsakega nas je položeno dobro in mehko srce, samo če je pošten! Pride naj takole nekdo, ki je pravi, pa se razraze in razcvete vsa tista dobrot in mehko. Rekel bi, da počene po vsem telesu korenine kakor lipa po zemlji. In cvete kakor alon-čna roža, da! Tudi s menoj je bila taka!"

Še kozarec vina je izpraznil, tožil, da se mu mudi in da bo rešala vanj poštarica, potiskal kapo na glavo, zahvaljeval se za pijačo, mi stiskal roko in odhajal proti durim. A ko je že držal za ključko, je postal, malo premislil, pa se vrnil počasi k mizi. Desnico mi je položil na ramo in dejal dobrodušno in zelo nalahko.

"Ona je v Gradcu" — je govoril — "če ni la-gal popotnik, v Gradcu je, jaz pa imam službo tu-kaj, sam sem in nimam nikogar, da bi mi kaj po-storil. Ni mnogo to, petindvajset goldinarjev, pa za silo se že preživim dvoje takih ljudi, ki niso raz-va-jevi. In tisto je tudi mogoče, da leta človeka iz-bistrijo, da ga življenje izuči in vsega preokrene."

Obstal je, premišljal in ododal posebno blago in dobrodušno: "Ona — Giselka — je zdaj mogo-če reva! Sama takole, zapuščenca — nikjer ni-kogar domačega — Kaj bi ti dejal na to, če bi ji midva pisala?"

Gledal je vame z dobrohotnimi očmi in z na-smehom krog ust ponovil: "Če bi ji midva pi-sala!" —

Pisava slovenskih lastnih imen.

Dr. Jos. Tomlinšek.

(Dalje.)

Deset let po omenjeni izdaji Janežičeve slovnice nismo nič kaj na boljem. Levstik se je v svojo slovnico "Die slovenische Sprache nach ihren Redentheil" (1886) vprašanja jedva dotaknil. Vendar se iz zgledov v § 19. (str. 23) da sklepati, da stoji na Janežičevih stališčih; on piše Vinji vrh, Zlati rep, Beli grad, Bežji grad, in (po pravici) hudo obsoja sklanjatev: Novomesto, Novomesta itd. "Novice" (n pr. 1. 1873.) pišejo vse vprek. Novomesto (str. 30 in večkrat), vmes pa tudi Novo mesto (59, 127, 308), Škofja Loka (30); nade-lje Toško čelo (162). Debela peč (281), zgornja Krma (281) itd. Nedosledno se pišejo tudi svetni-ška krajevna imena: Šempeter (165), St. Peter (197), Šent-Peter (št. 33, oklie); Šentjernej (53, 204). Brezdvomno pa vlada v tem letniku vsaj ena smotrena tendenca; da bi se pisali pridev-niki od lastnih imen s veliko za-četnico: n. pr. deželni zbor Koroški, Goriški, Bruski, Praški (39), okraj Kamniški, Krški itd. (373).

V tem načelu se zavzeta zora rešitve našega vprašanja: če se nedvomno reči način pisave pri-devnikov, potem bi bila tem la-glja rešitev pisave samostal-nikov. Kakor je pravičnejše Bleiweis v svojih "Novicah" tudi v mno-gih drugih ozirih ustanovil našo pisavo, tako je zastavil svoj or-ganizatorni svod tudi tukaj. Dve leti pozneje (1. 1875.) se je obr-nil do "svojega prijatelja in stro-kovnjaka v jezikovnih zadevah", do Cigaleta, z vprašanjem "Ali naj pridevnike od zemljepisnih lastnih imen pišemo z veliko za-četno. . . črko ali z malo?" Kaj-ti, tako poroča v "Novicah" (1875, 361), "pisatelji slovenski zelo omahujejo o tem, kako naj bi pisali imenovane pridevnike; . . . zato jih piše ta z veliko, ta z malo. "Novice" isto gnanje . . . vidijo tudi v pisavi drugih Slo-vanov. In vendar bilo bi želeli nekatere stabilizirati". Na istem mestu je natujen Cigaleto od-govor.

Cigale se je, preden je odgovo-ri, o vprašanju temeljito poučil, zasledujoč njega razvoj pri vseh Slovanih in ozirajoč se na mne-nja merodajnih mož. Doslednost je našel le pri Miklošiču, ki piše vse besede — tudi samostal-nike — z malo, ter pri Vuku Štefa-noviču, ki, stoječ na baš nasprot-nem stališču, rabi pri vseh last-nih imenih, samostalnikih in pri-devnikih, veliko začetnico. Drug-od pa nikjer ni gotovega pravil-a. Vendar se bo treba odločiti za eno enotno načelo; Miklošičevo zato ni prav sprejemljivo, ker se lastna imena pač povsod v pisa-vi kolikor toliko ločijo od drugih in so vse pisave domala edine v tem oziru, da se vsaj samostal-niki lastni imen pišejo z veliko. "Doslednost do zadnje pike" se da po Vukovem načinu prav la-ko doseči, tudi je, "logičneje, pisati še pridevnike z veliko čr-ko". Svoja izvajanja zaključuje Cigale tako: "Jaz torej mislim, da pridevnike vsaj od imen mest, trgov in vasi, gora in voda in po-dobnih bilo primerneje pisati z veliko začetno črko."

Cigaletova izvajanja, ki so pr-va zasnovana na širši podlagi, so važna tudi zato, ker privikati po-udarjajo načelo, ki mora biti zla-sti merodajno pri takih zunanjo-stih, kakor je raba velikih pi-smenk, čer, "tukaj ima ozir na primernost, na to, kaj je 'opor-tun', svoje opravljene mesto". Čim večja enostavnost, tem bolj ustreza praktičnim potrebam: "ozir na razločnost in razumnost svetuje rabi veliko začetnico". Imed zgledov, ki jih Cigale na-va-ja v prilog svojega pravila, na-se posebno zanimajo tisti, ki so tvorjeni od lastnih imen, rablje-nih tudi za občna imena (Dolina: dolina, Dobrava: dobava, Dvor: dvor, Grad: grad, Jezero: jeze-ro, Njive: njive, Otok: otok, Pla-nina: planina, Polje: polje, Po-tok: potok); pri teh je treba ve-like začetnice, sicer bi se čisto ne vedelo, je li kaj Dolinsko ali dolinsko itd.

Tako je Cigale, pač ne vedoč, da je bil njegov prednik že Pol-hlin, ustanovil enotno pravilo: samostalnik in pridevnik od last-nega imena se piše s veliko; baš v naši preporoki točki pa je ostal na sredi pota. Tu so mora-li nastopiti pravopisci začetni z delom, ako so hoteli vsaj v teori-

ji rešiti do konca lastnoimensko vprašanje.

A tekla so leta in leta in nihče se ni oglašil; pisalo pa se je zopet nedosledno v vseh ozirih in Ciga-letova pravila so se bolj in bolj pozabljala. Trdno pa se jih je dr-žal eden mož, ki bi bil kakor ni-hče drugi poklican, da bi izrekel definitivno besedo: ta mož je bil Levstik. Kakor poroča Fr. Levce kot urednik "Ljubljanskega Zvona" 1. 1890. na str. 119. v 2. opombi, je Levstik "zadnja leta svojega življenja vsako lastno ime, sestavljeno od dveh imen, pisal dosledno pri obeh besedah z veliko začetnico: Novo Mesto, Rimске Toplice itd.; ravno tako Ljubljanski, Novomeški itd.". S tem je Levstik storil še tisti ko-rak, ki je bil potreben na Cigale-tove prve korake. Žal, da je Lev-stik v svoji skriptoriki dobil iz-gubiti tisto ognjevitost, ki mu je prej toliko koristila in — škodo-vala, in še bolj žal, da je oje; ko-likor je bilo, pokazal le v za-četnosti in ne v javnosti. Ko bo bil on ta svoj pravopisni nazor tudi izrečno in javno zastopal, bi mi najbrž bili že dobro četrt-stoletje v pisavi Novo Mesto, Črna Prst na jasnem. Tega pa ni storil, dasi je imel, kakor nam poroča Levce, svoje trdno načelo.

Že Levstikov privatni vpliv je imel svoje znatne posledice; "na Levstikovo ustno priporočilo" se je namreč Levce, kakor nam po-roča na navedenem mestu, "ne-kaj časa ravnal" po tej pisavi tudi v "Zvonu"; res čitamo n. pr. v "Zvonu" 184. str. 24/5 (v Lahovi razpravi) med drugimi tale imena: (Na nekakem nia-protnem stališču je (vsaj — vča-sih) stal "Kres", ki piše 1881, 24: "Jadransko morje", 1882, 144: "huda luknja"; sicer tudi "Zvon" še 1890, 31: na "gospo-avetskem polji". Doslednost ne iščemo ne tu ne tam.

Bohinjako Jezero, Bledsko Jeze-ro (pred Jezerom), Črna Prst, Stare Fužine, Srednja Vasa. — In še več let za ono Levčevo izjavo (iz 1. 1890.) piše novostano-vljeni "Planinski Vestnik" v prvih treh svojih letnikih (1895 do 1897) redno, dasi ne vedno: (1895) Gornji Grad, Turski Zleb, (str. 4), Šmarna Gora (13), Ro-banov Kot (15, 90) itd. Leta 1898, pa stoji "Plan. Vestnik" namah na drugem stališču: tistih z veliko pisanih: "Grad, Vrh, Sedlo" redno ni več; navadno se pišejo s malo.

Odkod ta prevrat? Povod mu je pač sledeč: L. 1890. je dr. Sket odgovarjal v "Zvonu" na J. Lendovečeve opaske ("Zvon" 1899) glede njegove izdaje Jane-žičeve slovnice. Lendoveček je bil med drugim zahteval, naj se u-važujejo tudi oblike "Novo Me-sto", "Kamnska Dolina", Du-najaka Cesta", in je pogršel to-godne določbe o pisavi pridevnikov (Ljubljanski itd. "Ljubljanski Zvon" 1890, 118—119.) Levce je v navedeni pripombi povedal, da je opustil ono Levstikovo pisavo in da se zdaj drži pravila: "Ka-dar je drugi del lastnega imena appellativum (t. j. občno ime), pišeji se s malo začetnico, tedaj: Črno morje, Gorenja vasa, Šmarna gora, Dunajaka cesta, Nove ulice". Kadar se je pa ta appel-lativum izpreverel v lastno ime, pisati je oba dela z veliko začet-nico: Novo Mesto, Škofja Loka, Rimске Toplice, Slovenj Gradec, Velike Lašče, Zgornji Tuhinj, Laški Videm, Laška Gorica, Do-lenjski Logatec itd., kajti narod vse tako kraje, izpuštviji pridev-nik, imenuje večkrat samo: "Me-sto, Loka, Toplice, Gradec, La-šče, Tuhinj, Gorica itd. Ravno tako piše naš list: Ljubljanski, novomeški itd."

Levce je torej z 1. 1890. v dveh ozirih zapustil Levstikovo, oz. Cigaletovo pisavo: 1. pridevni-kom prisaja malo začetnico in 2. pri dvobesednih lastnih imenih razlikuje dvoje vrst z ozirom na to, ali se rabi sam-stalnik tudi sam kot lastno ime, ali ne. — Ta važna Levčeva opazka, ki je oz-nanjala povsem novo načelo, je po vsej priliki ostala malo opaže-na. In celo, ko je Levce odločil uredništvo, je njegovo pravilo — najbrž premalo umevano — iznova zmedlo našo pisavo. V "Zvonu" 1893. čitamo n. pr. na str. 161 vse "Gra-le" z veliko: Stari Grad, Kovačji Grad, (str. 163) vse "gore" in "vrhove" s malo, dva "Brega" z veliko, ne da bi mogli zane-vo dognati, kakn to, zakaj ono. V direktnem nasprotju z Levcem pa se pi-še na str. 164 "loka" v vseh slu-čajih z malo (tudi Škofja Loka) i. dr. Knjige in časopisi so vobče ostali pri starem — neredu!

Izrečno pa je zastopal ono Lev-čevo pravilo tri leta pozneje ta-

meljito dosledni o. St. Škrabec na platnicah 3. štev. XII. letnika (1893) svojega "Cvetja", kjer je baš tedaj objavil "Nekolike slovenske slovnice za poskušnjo". Pri pridevnikih se tu dela razli-ka med osebnimi ter družinskimi, ki se oboji naj pišejo z veliko (Janežev, Janežičev), in izpelja-nimi iz drugačnih lastnih imen (azijaki, kamniški), ki se naj pi-šejo z malo. Takišto zahteva Škrabec pisavo Škofja Loka itd, ker je Loka sama že lastno ime, a Gorenja vasa, ker tvoriča šele obe besedi lastno ime, ne pa "vsa". Razlikuje pa se od Levce a) enačajno baš pri njega vodilnem zgledu "Novo Mesto", ki ga sam (Škrabec) piše "Novo mesto". — Tudi Škrabčeva pravila niso segla med piščo maso, ki "Cvet-je" pozna jedva po imenu.

Leta 1899, je izšel Levčev "Slovenski pravopis". Temu dejstvu pripisujem vpliv, da je "Planinski Vestnik" že 1. 1898., kakor smo aliahi, opustil doteda-njo pisavo ("Črna Prst" itd.) ter pričel pisati Črna prst (str. 105) itd, pa: Stare Fužine (106), Železna Kaplja (50); in te pisa-ve se je odlej list držal, kolikor je pač mogel in vedel. — Tudi v drugih spisih in knjigah (geo-grafskih) so se pisatelji skušali ravnati po Levčevih pravilih.

Ali je bilo torej konec zmoti? V teoriji: dal Levce je našo vprašanje obravnaval tako te-meljito, da bi se v teoriji pač vsak slučaj dal uvrstiti pod eno imed teh točk. Pravilo (Škofja Loka: Dolenja vasa) je pogojeno jako fino; tudi ni dvoma, da on-edino zadene bistvo dotičnih last-nih imen. Ko bi se torej pri vpra-šanjih, kakor so pravopisna, mo-gli ravnati povod po stvarnih in vsebinskih razlogih, bi bilo to pravilo vzorno. A žal, da se ne moremo ravnati, in sicer, ker ni "oportuno" (Cigaleto raz-logi) in ker je našlo v praksi neizvedljivo; oboje iz sledečih raz-logov:

a) Nemogoče je, za vsak slučaj vedeti, ali se tisti občni samostal-nik ("mesto, vasa, vrh, potok, hrib, kot, peč, dol, dvor, graben, kamen, rupa, bork" itd., ali ce-lo: "trava, trn, cesta, rep, svet, bajta, lojtra" itd., ki se tudi na-hajajo v krajevnih imenih) rabi tudi sam kot lastno ime ali ne, da bi torej vedel, naj li pišem "Konji Rep" ali "Konji rep" (na Štajerskem), "Škofja Ri-ža" ali "Škoflja riža", "Pijana Gora", ali "Pijana gora itd. (Po "Pravopisu" se n. pr. piše "Me-je vse bolj naravno, če prisodimo veliko začetnico vsaj samostal-niku, prej nego pridevniku. "Zida-ni" most je za nas v prvi vrsti in vselej most (torej Most!), po-tem šele "zidan"; "Panja doli-na je vedno in vsekakor dolina (torej: "Dolina")". "Šenturška gora je za nas stalno "Gora", "Krvavi" kamen je in ostane "Kamen" itd. Proti tej zavesti delamo, ako pišemo take samo-stalnike z malo. Posebno ne ume-stna je mala začetnica tam, kjer so dotični samostalniki že izgubi-li svoj prvotni pomen in oprav-ljajo le lastnoimensko službo; n. pr. gora v "Kranjska" gora, "Višnja" gora; tu se nič ne mi-ali na pravo goro, ampak na do-tično selo, ki mu je pojem "go-re" lasten. Že to nam napotuje, da pišemo "Gora", ne glede na možno dvomje, da je Kranjska "gora" kaka "gora na Kranj-skih" — Podobno v drugih slu-čajih.

Da se takih občno lastnih imen velika pisava ni hotela prav pri-jeti, temu je najbrž vzrok tudi ta, da se je piščevim očem upirala besedna podoba velikopismen-skih navadnih samostalnikov: Po-tok, Trn, Cesta, Hrib, Čelo itd. Pri kaki bolj odročni besedi se ni nihče upiral: Bistrica, Kaplja, Fužine, Rovt, Pulferica, Šifta, Loka, Tuhinj, Prosek, Kopa i. dr. Zelo značilno je, da se baš tuje in popačenke brez obotavljanja pišejo z veliko, domačinke ne; domalega brez izjeme nahajamo "Julijake (germanizem je Juli-ške!) Alpe", pa "Julijake (oz. Kamniške, Savinjske itd.) plani-ne"! Ko so vendar tukaj "Alpe=Planine". Le enkrat sem zapazil pisavo, ki je bila doslednejša: "Julijake alpe". Tudi tukaj Dolo-miti pišejo redno z veliko.

Torej tudi iz tega razloga se priporoča, da pišemo obede besedi dosledno z veliko začetnico.

(Dalje prihodnjik.)

Brez znanja angleškega jezika ne prišel nikamor. Spopadli si to znanje, ako ga še nimate. Narodi si "Slovensko-angleško slovnico", ki jo je izdal in ima na prednji strani avtor S. H. P. J.